Pritz Pál
Nem a házat, a hazát kell építeni
(A baloldaliságról, történeti összefüggésekben)

A magyar társadalom mai mély megosztottságát tükröző gyilkos politikai vitákat jelentős mértékben a nemzetközi horizont hiánya jellemzi. Ez nem új jelenség, sokkal inkább a külpolitikai gondolkodás valamint a nemzeti kohézió hagyományos gyengeségéből táplálkozik. Az előbbi az állami függetlenség sok évszázados hiányában, az utóbbi a Szekfű Gyula, Erdei Ferenc és mások által éleslátóan észrevett, az utóbbi években néhányak által hevesen vitatott, ám mindennapjainkban mégis lépten-nyomon megtapasztalható kettős társadalmi struktúrában leli meg a magyarázatát. Tehát abban, hogy nép és nemzet zömmel ma sem fedi egymást. A nép a nemzet alatt pergeti napjait, szenvedi nehezebbé vált sorsát, tömegesen viseli a kilátástalan állástalanság testet-lelket sorvasztó, családot bomlasztó, gyermekei jövőjét elrabló világát. A nemzet pedig lényegében a két osztatú középosztállyal azonos. Az egyik a tradicionális, a keresztény nemzeti, a másik pedig a modernitásra, a szupranacionálisra a nemzetinél lényegesen fogékonyabb elem, amely annak idején a magyarországi tőkés gazdaság megteremtésében játszott döntő szerepet, s lett jelentős mértékben annak haszonélvezője. (Sok jogos, árnyaló észrevételt lehet ez ellen tenni, ám a lényeget, vagyis a meglétét – vélelmem szerint – nem okos dolog megkérdőjelezni.)

Jóllehet, divatos dolog azt állítani, hogy a „jobboldaliság”, illetve „baloldaliság” elvesztette az értelmét, valójában a mindennapi élet számtalan ténye az efféle vélekedéseket is cáfolja. A zavarnak minden bizonnyal az egyik igen lényeges oka, hogy az MSZP már 1994-ben kormányzó pozíciót vállalt. Jobban tette volna, ha akkoron aratott óriási választási sikere birtokában sem teszi ezt.

Hiszen az nem neki szólt, hanem alapvetően arról tanúskodott, hogy a magyar társadalom csalódott 1990-ben hitt reményeiben. Amikor is túlnyomó többsége abban a naiv hitben voksolt az addig regnáló rendszer ellen, hogy csak fel kell ülni az öreg járgányokra, irány a Bécs alatti Shopping City Süd, s már itt is van a nagy megoldás.

Nem ez történt.

Sokkal bölcsebb dolog lett volna a saját valódi belső megújulására összpontosítani. Ehhez mélyen és részletekbe menően kellett volna tisztáznia viszonyát a kádári Magyarország örökségéhez. Elhatárolódni a vállalhatatlantól, és vállalni a vállalhatót. Mert természetesen nem kevés a vállalható. Tehát a konstruktív ellenzékiség pozíciójába kellett volna vonulni. Mintát tanulni, majd mintát adni olyasmiből, ami főleg a mi tájainkon felettébb ritka portéka.

Ezzel nagykoalícióra lehetett volna szorítani a „rendszerváltó” pártokat. Azokat a pártokat, amelyek – az antikorszakos gondolkodás korábbi rendszerekben már szélesre taposott országútján galoppozva – ugyan nagy szorgalommal tudták/tudják gyalázni az

un. létezett szocializmus világát, de arra már teljesen képtelenek voltak (a nevetséges „fülkeforradalom” ellenére ma sincs ez másként), hogy a kettős struktúra leépítésén, s ezzel szoros összhangban – az üres szóvirágokat mellőzve – valóban ennek a jobb sorsa érdemes népnek a javára munkálkodjanak. Éppen ellenkezőleg történt. A rendszerváltás nyomán a Rákosi-korszakban tönkre vert, a Kádár-korszak világába arctalanul betagolódott, számtalan tagja révén párttagságért folyamodó középosztály a megnyíló lehetőséggel élve ismét hangot adott sokáig elnyomott világfelfogásának, életérzésének. A magyar társadalmat, annak politika múltját és jelenét egyaránt jól ismerő Antall József szemernyit sem túlzott, amikor azért tartotta 1990-ben kivihetetlennek a nagykoalíciót, mert nem látta garantálhatónak a honatyák testi épségét.

1994-ben az MDF földcsuszamlásszerű veresége, az SZDSZ eróziója ellenben megadta a lehetőséget az efféle koalícióra. A magyar politikai elit utolsó történelmi tette az 1867. évi kiegyezés volt, amelynek létrehozása akkor sem volt gyalogmenet. Aztán a harmadik nemzedék eltékozolta a dualizmus nyújtotta lehetőséget. Még nagyobb súllyal esett a latba, hogy a nemzetközi körülmények is balul alakultak számunkra. Tisza István – aki pedig államférfiúi kvalitásokat mutatott, s távolról sem volt „csóvás gazember” – képtelen volt a háborúba lépést, s ezzel a birodalom négy esztendővel későbbi sírba hanyatlását megakadályozni. („*Ennek így kellett történnie*” – mondotta, testében a halálos golyóval.)

Szóval 1994-ben a kiegyezés nemzedékének csillogó tehetségei sehol sem voltak. Akadtak, nem is kevesen, akik szenvedtek/szenvednek a hirdetett célok és a tényleges gyakorlat közötti ordító ellentmondás miatt. Ám a gyeplőt az ügyes hatalomtechnokraták fogták, akik bőséges elégtételt vettek a négy esztendős megaláztatásokért, szorgosan építtették, ha nem is kiemelkedően ízléses, de egyre nagyobb léptékű házaikat – az „igényesebbek” még úszómedencét is mellészuszakoltak –, mit sem tudva arról az ősi alapkövetelményről (sem), mely szerint a ház nagysága a kert léptékét nem haladhatja meg.

Ám ennél sokkal nagyobb bűnt követtek el. Mert tisztük nem házuk, hanem hazájuk építésére szólt.

Amikor 1994-ben Horn Gyula egyik közeli (aztán majd miniszterré avanzsált) munkatársának az ellenzéki szerepkört javasoltam, akkor szája szögletében enyhén megvető mosollyal vette szavaimat. Akkor is tudtam, hogy az efféle javaslat a politikai „reáliák” világában csupán fantasztikum, de az azóta eltelt közel két évtized, s a baloldal mostani szinte teljesen szétvert állapota, megújulásra való (remélhetőleg csupán mostani) képtelensége, s az a megdönthetetlen tény, hogy ennek egyáltalán nem végzetesen kellett így történnie, mégis arra inthet talán másokat is, hogy bizony volt 1994-ben, s volt 2002-ben is alternatíva. Mégpedig a hatalmas választási siker birtokában sem a kormányzás, hanem a konstruktív ellenzékiség választása.

Mert egy valóban baloldali erő a tőkével kompromisszumot köt, de azt nem szolgálja ki. Főleg nem a globálisat, amely a Szovjetunió megroggyanásával majd pusztulásával felrúgta a munkavállalókkal hajdan kötött kompromisszumot. Erre a megegyezésre eredetileg a Szovjetunió megszületése, majd léte, a második világháború után idővel a

„létező szocializmusok” szociális intézményrendszerével való kényszerű verseny ösztönzött. És segítően hatott természetesen a gyors gazdasági növekedés ténye. A nyolcvanas évek óta a munka kizsákmányolása ismét megnőtt, sok irányban fékevesztetté vált. Mindezt még abnormálisabbá tette az internetes tőzsdeműveletek (szinte semmi tőkével végrehajtható, ám mesés vagyonokat teremtő) lehetősége és mind nagyobb teret nyert gyakorlata.

Fontos dolog rámutatni arra, hogy a hazai sikerpropagandával szemben a szomorú valóság az, hogy a mi hazánk (nem csupán máig, ám ki tudja, hogy még meddig) 1913-ban közelítette meg a legjobban a nyugat-európai gazdasági fejlődés akkori szintjét.

Akkoron ez 60,4%-ot jelentett. Azt is jó tudni, hogy ideológiai okokból torzítottak azok a számok, amelyek (nagy nevű, a Magyar Tudományos Akadémia tagságával kissé talán elsietetten dekorált szerzők tollán) a Horthy-korszak gazdasági stagnálásáról „tudósítottak”, mert Bethlen István vezetésével az akkori rezsim országot teremtett a romokon. Igaz, ez a társadalom túlnyomó többségét kitevő szegényparasztság és a munkásosztály számára egyáltalán nem volt a térség „legvidámabb barakkja” (azt majd Kádár János tudja megtenni), de igen nagy teljesítményként a háborús károk felszámolása már 1924-re megtörténik. A második világháború után ez csak 1954-re következik be, bár nem feledhető, hogy Adolf Hitler áldásos tevékenységének, s nem különben a korabeli magyar országvezetés nem kimondottan körültekintő országlásának köszönhetően jóval nagyobb pusztításon kellett úrrá lenni. A teljesebb képhez még az is hozzátartozik, hogy a békeszerződésben rögzített számokon túl évekig nem tudni, mennyi jóvátételt is kellett fizetni. (Akik esetleg sziszegnek a magyar vezetésre tett megjegyzésem kapcsán, azoknak szíves figyelmébe ajánlom Bethlen István 1944. évi emlékiratát.)

Egyszóval 1939-ben bizony már a nyugat-európai átlag 58,3%-ára sikerült visszakapaszkodni.

És hol tartunk ma? A szocializmus időszakának igen nagy kilengései után a kádári Magyarország végül is 40,7%-os eredménnyel megy a történelem süllyesztőjébe. Azután a vasfüggöny nélküli világgazdaság világába igyekvő beilleszkedéssel együtt járó szerkezetváltás pusztítása nyomán 2000-ben 33,6%-os átlagon állunk, s 2005-ben 38,9%-os aránnyal jutunk vissza az 1989-es, említett arány közelébe.

Ezek bizony szemet nyitóan fontos számok.

Ám legalább ennyire fontos tisztán látnunk azt is, hogy miképpen állunk a munka termelékenysége és a reálbérek közötti kapcsolattal. Nem világnézet, hanem egyszerűen emberi tisztesség dolga azt mondani: annyi legyen a bér, amennyi a termelékenység. Ám, ha e téren nincs (márpedig sohasem volt) rend, összhang (jó esetben abba az irányba mentek a dolgok), akkor napnál világosabb, hogy a baloldalnak kutya kötelessége minden erejével ez ellen küzdeni. Ha még erre sem vesz irányt, akkor vezetői húzzák magukra a vizes lepedőt.

Nos, vegyük elő az Eurostat kimutatását. Azt látjuk, hogy míg a magyar termelékenység az uniós átlag 64%-a, a 34%-kal már egyébként is felháborítóan alacsony reálbér mostanra a vérforraló 22%-ra csökkent.

Mindeközben 1994 és 1998 között, majd 2002-től nyolc esztendő át „szocialista" kormányzás folyt hazánkban. (Medgyessy Péter sokszor felhánytorgatott, elítélt „pénzszórásáról" hitem szerint a történelem ebben az összefüggésben mond majd – természetesen kedvezőbb – ítéletet.)

Tehát lett légyen bármily paradox, a hatalom birtokában sokkal kisebb esély volt a tőkével való kompromisszumra. Bár ez az út – amint az 2010 májusa óta látható – nem járhatatlan.

Az MSZP ellenben csak a kiszolgáló szerepet vállalta. Abban a globalizált világban, amelyben a tőke (nagyon helyesen) szabadon áramlik, s ebből következőleg a haszon mellett a károk is óriásiak.

Az MSZP rendszerváltás utáni hatalomvállalásai, s annak milyensége nem csupán a konkrét helyzet következménye. Ennek is megvan a maga történelmi gyökérzete. A hazai baloldalnak (a létező szocializmus időszakát nem tekintve, s akkor is meglehetősen vegyesen) nem sok sikert hoztak a hatalmi pozíciók.

*

1918 őszén úgy győzött a polgári demokratikus forradalom, hogy közben rászakadt az első világháború elvesztésének minden terhe. A nagyvilágról érdemben szinte mit sem tudó magyar társadalom képtelen volt tudomásul venni, hogy a vereség ára a Szent István-i birodalomtól való végleges búcsú. A forradalom vezetőinek természetesen megvan a maguk felelőssége a trianoni tragédia *mértékében*, ám a birodalom elvesztésében nincs. Mégis még a mai társadalom nem lebecsülendő része sem tudja ebben a témában a szükséges különbségtevést – ne feledjük: több mint kilencven évvel a diktátum után vagyunk – megtenni. Ebben természetesen megvan a forradalmak bukása után diadalmaskodott ellenforradalmi rendszer felelőssége, amely a tisztázás helyett (önös érdekből) a bűnbakképzés sémái mentén politizált. S ennek az átkos örökségnek a rendszerváltás utáni plurális szellemi élet nem legyőzője, hanem éppen vitalizálója lett. Amiből természetesen nem az következik, hogy nyesegessük meg a szólásszabadságot. „Csupán" az, hogy a „fent" lévőknek kutya kötelességük olyan társadalmi klíma teremtése, amely révén a szabadság eszköze a társadalmat nem rongálja, hanem gazdagítja.

A hamis legendák feltámadásáért a fő felelősség (hiába nem akar róla tudni) természetesen a másik térfelet terheli, ám a baloldal szerepét sem relativizálnám el. És megint a történelem árnyait kell látnunk.

A magyarországi Tanácsköztársaság természetesen a magyar történelmi fejlődés szerves része, ám nem árt tudni, hogy a proletárdiktatúra távolról sem a maroknyi voluntarista kommunista csapatnak volt a kizárólagos műve. Ezt a hatalmat a magyarországi szociáldemokrácia széles körei üzemeltették, akik átmenetileg nem szociáldemokrata, hanem kommunista szellemiségben működtek. Azt manapság is bőséges tapasztalat mutatja, hogy egy országot szakszerűen vezetni milyen irgalmatlanul nehéz feladat; 1918 őszén az új hatalom legjelentősebb bázisa az a

szociáldemokrácia volt, amely semmifajta érdemleges országvezetési tapasztalatot nem birtokolt.

Miért, honnan is lett volna?

Irányítóinak egy része doktriner módon riadozott a feladattól, beleveszett a részkérdésekbe, ahelyett, hogy a felkunkorodó bal- és jobboldali szélsőségekkel szemben képes lett volna kemény eszközökkel a kiépülő polgári demokratikus rendet védelmezni. Volt rá lehetőségük. Az antant e tekintetben egyáltalán nem akadályozta őket. Sőt. Másik része pedig az akkori korszellem bűvöletében – cselekedjünk bolsevik módra – egyre inkább az árral úszás tudományát igyekezett elsajátítani. (Aztán majd a Tanácsköztársaság bukása után nem győznek csodálkozni, hogy a polgári demokráciára különben sem nagyon fogékony magyar társadalom jelentős része miért mondta azt, hogy hiteltelennek tartja ezeket a szociáldemokratákat a demokrácia ismét felöltött tógájában.)

1920 januárjában majd a győzedelmeskedő ellenforradalom nem lesz finnyás a későbbi trianoni területnél is kisebb csonkaságban parlamenti választásokat tartani. Károlyi Mihály és vezérkara ellenben ezt az 1918. novemberi messze nagyobb területen sem teszi meg. (Csupán az egyik nem kifejezetten képzett hallgatóm vélte azt valamikor, hogy féltek a megmérettetéstől. Valójában hatalmas sikerük *akkoron* még borítékolható volt.) Mert Károlyi Mihály és köre attól tart, hogy ekképpen prejudikál, elismeri az ország jövendő területi összezsugorodását. Tárgyilagos nézőpontból nem nehéz levonni a következtetést, hogy milyen is volt ezeknek a hatalmak a tényleges viszonya nemzetihez.

Aztán itt van a határok megvédésének örökké felhánytorgatott kérdése. Természetesen a frontról hazaözönlő katonasággal nemhogy a birodalmi, még az etnikai határokat sem lehetett megvédeni. Ám lehetett volna ütőképes zsoldos hadsereget szervezni a földosztás ígéretével. Ez ellenben irgalmatlanul nehéz kérdés volt, hiszen a polgári demokratikus forradalom a magántulajdon alapján állt, s azt bizony vérrel-vassal megvédte az akkoron igencsak elharapódzott önkényeskedésekkel szemben. (A magyar társadalom történetpolitikai tudatának siralmas volta mutatkozik meg abban a szűnni nem akaró épületes számháborúban, amely akörül zajlik, hogy a vörös- avagy a fehérterror volt-e a véresebb, miközben a polgári demokratikus forradalom 1918 novemberi rendteremtő akcióiról semmit sem tud. Pedig ez a forradalom akkor ezekkel a véres intézkedéseivel a rendet, ha úgy tetszik a korabeli nemzetet – amelynek a nép természetesen nem volta része – védelmezte.) Károlyi Mihálynak 1918 novemberében még a hagyományos nagybirtokos osztály is a bázisa, hiszen tagjai benne látják (akkor) utolsó menedéküket a bolsevizmus közelgő rémével szemben. És Károlyinak aligha könnyítette meg a dolgát, hogy a forradalom többi pártjánál jóval erősebb szociáldemokrácia a maga doktriner felfogásával képtelen szakítani: a földosztást reakciósnak tartja, a nagyüzem steril álláspontjáról képtelen elmozdulni.

Ugyanezt teszik a Tanácsköztársaság időszakában is, amivel vastagon hozzájárulnak a proletárállam bázisának összezsugorodásához.

A harmincas évek derekán, amikor fasizmus elleni küzdelem kikényszeríti a kommunista politika megváltoztatását, akkor a magyarországi kommunisták is elindulnak azon az úton, hogy magyar kommunistává váljanak, ám ez a maroknyi kis társaság természetesen csupán vak eszköze lesz annak a sztálini Szovjetuniónak, amely csupán propagandájában beszélt felszabadításról, célja valójában az ország elfoglalása volt.

A történelem könyörtelen természete jegyében nem is lehetett ez másként. (És az országnak a Vörös Hadsereg által történt elfoglalása az addig származásuk, meggyőződésük miatt üldözötteknek valódi felszabadulást hoz.)

Majd amikor az Egyesült Államok a Marshall-segély néven elhíresült programjával Nyugat-Európa újjáépítésének programját a szovjet kommunizmus visszaszorítására irányuló törekvésével kapcsolta össze, akkor a magyar kommunisták megint inkább csak magyarországiak lettek. Ennek jegyében Révai József már Szegeden és 1945 elején megmondta Erdei Ferencnek, hogy mit fognak a magyar parasztsággal tenni: tudniillik földjéből kiforgatják, lekulákozzák, kolhozokba szervezik. Az, hogy közben az Andics Erzsébet és Mód Aladár propagálta történetszemlélet (megteremtve a hazafias paraszt és a hazaáruló úr képtelen paraboláját) múltat, jelent és jövőt hazafias mázba burkolt, a lényegen semmit sem változtatott.

Az 1956 utáni, Kádár János neve fémjelezte konszolidáció természetesen legitim rendszert teremt, ám ez a legitimitás a folyton növekvő életszínvonallal, a szabadság kis köreinek engedélyezésével *megvásárolt* legitimitás volt, amely alól objektív körülmények és szubjektív gyengeségek (= haladónak deklarált, ám valójában reakciós ideológiai tantételektől való megszabadulásra való képtelenség) kilúgozzák azt a bázist, amelyen egy perspektívában is versenyképes rendszert lehetett volna teremteni. Kádár János 1972-től már (a legtapintatosabban fogalmazva) hosszan elhúzódó hanyatló életszakaszába lép. Rendszere mind látványosabb külpolitikai sikereket arat, a rezsim apparátusának tagjai (természetesen nem csekély részben a régi középosztályok gyermekei) pedig mind képzettebben intézik az ügyeket. Ám azt (párttagkönyv ide vagy oda), hogy elkötelezett hívei lettek volna a szocialista berendezkedésnek, azt komoly ember aligha állíthatja. (Balga hívők, talpasok közben természetesen újból és újból toborzódtak.)

Az 1989–1990. évi rendszerváltás (a gyakori szoborfaragások, a közvéleményt sulykoló sorozatok, jó esetben is csupán valódit mondó, ám az igazat eltorzító áradatával szemben) természetesen nem hazai történet, annak Gorbacsov és Bush a fő mozgatója. Itthon az elárvult „kommunisták” (akiknek jó, ha töredéke volt kommunista) pedig politikai alkut kötnek, amely nyomán a vörös és zöld bárók, s egyéb kisebb, fürge szemfülesek tőkére cserélik politikai hatalmukat. Aztán úgy épül ki az országban a politikainak mondott, valójában egyelőre inkább választói demokrácia intézményrendszere, hogy nem sokkal utána másfél millió ember nem csupán állását, de egzisztenciáját is elveszti, hiszen a privatizációnak nevezett épületes folyamat a kisemmizését is jelentette. Nem beszélve arról, hogy korábban a közösségi javakhoz másfél milliónál sokkal többen jutottak hozzá, s ezek a vívmányok szintén semmivé váltak a rendszerváltás retortáin.

A közgazdasági racionalitás szemüvegén át nézve hosszan lehet a „koraszülött jóléti állam” „szükséges” leépítésén olajozott nyelvezettel elmélkedni, ám a „hosszú időtartam” követelményére ügyelő historikus erre szárazon csupán annyit mond, hogy évszázadok munkája nyomán egy nép végre – ezek szerint rövid átmenetre – viszonylag tisztes javadalmazáshoz jutott.

Szóval több, mint érthető a baloldal csődje.

*

És akkor mit lehet tenni, mit hoz a jövő?

Legnagyobb valószínűsége a drámai végkifejletnek van, nagyjából azon az ősrégi alapon, hogy az értelem szava szokott a leghalkabban szólni. Sokkal inkább az érdekek, az érzelmek, a vak indulatok, az előítéletek súlya szab irányt. Az értelem, az összefogás leginkább a romeltakarítási szakaszban szokott nagyobb térhez jutni.

Az internet megjelenéséhez születése pillanatában nem kevesek óriási reményeket fűztek, hatalmas fegyvere lesz – úgymond – a demokratizálódási folyamatnak. A lelkesedők nem nagyon ismerték a társadalmak, a politika világának természetét. Ma már meglehetősen világos, hogy az internet lehet ugyan fegyver, ám forgatása ellenkező célok szolgálatában sem bizonyul esetenként életlennek. Nem beszélve arról, hogy hagyományos hatalmi technikákkal alaposan meg lehet bénítani.

József Attila annak idején a kín finomodásáról beszélt. Valóban. Ám legalább ennyire fontos új jelenség, hogy sokszor a kínok bizony egyáltalán nem finomodnak, csupán az ember a globális világ falujában vált éppen (korábbiaknál is) süketebbé és érzéketlenebbé a semmit sem finomodott kínokkal és szenvedésekkel szemben. Sokszor emlegetjük, hogy egy szokványos esti tévéhíradóban bárki több, valóban megtörtént szörnyűséget láthat, mint az utána lepörgetett rémfilmekben. A való szenvedések okozta hatás mégis szinte semmi. És innen nézve bőséggel van realitása annak, hogy a drámai végkifejlet elmarad, a „fenntarthatatlan” állapotok most és a jövőben is, még nagyon sokáig fenntarthatóak lesznek.

*

Mindez nem változtat azon, hogy keskeny ösvények igenis vannak a dolgok jobbítására. És hogy így legyen, azért mindenki tehet valamit. Legtöbben természetesen morzsányit. De az még mindig több a semmittevésnél, a közösségnek semmi jót nem hozó üres szólamok puffogtatásánál. (Egyéni haszonszerzésre természetesen jól járható út.)

Semmi akadálya a tükörbenézésnek. Nem könnyű, de van lehetőség a saját hibák meglátásának, az ellenfél gyalázásától, kriminalizálásától történő tartózkodásnak. (És ha a másik térfél gyakorolja ezt a nemes sportot, az sem ok az efféle viselkedésre. Van, hosszabb távon bizonyosan van mintakövető magatartás.)

Természetesen kemény érdekek szólnak a hatalmon lévők nem csekély hibái, bűnei kihasználása mellett, fájó sebek lüktetése lök az indulat irányába, de a modern ember tudására töredékének igénybe vétele is segítheti az egyént, hogy ne ússzon az árral.

És szólni kell a kérdés nemzeti aspektusáról is. A baloldal, ha tehette, rárontott a nemzetre. Emlékszünk a nagy felháborodásra. Ám közben akkor is érdemes lett volna elgondolkodni. Jó lett volna legalább a megtanultakat felfrissíteni. Visszaemlékezni, nem feledni, hogy a nemzet az nem örök valami. Ez a jobboldal jelentős részének a gondolatvilága. Ám képzettebb emberek már régóta ott is tudják, hogy a nemzet nem csekély mértékben „csupán" elképzelt közösség, ám elképzelt volta mit sem változtat azon, hogy érte mégis önként vállaltak, vállalnak és még nagyon sokáig vállalni fognak (a globális világban is) szenvedést, nélkülözést, ha kell, akkor halált. Mindeközben a nemzet folyton változó történeti kategória. És ebből következően a kapitalizmus előtti időkben értelmetlenség modern értelemben vett nemzetről beszélni.

A vádat kimondató politikai haszonlesés ellen kell és lehet is védekezni. Ám nem a hordószónokok módján, hanem a higgadt érvelés szolid fegyverével, szívós konoksággal. Az igazunkba vetett hit adta erővel és kitartással.

Ám a történetileg hiteles múltvizsgálat itt sem kerülhető meg. Bizonyosan ártott a baloldal a nemzetnek, amikor 1948 után a sztálini politika vak (még az is lehet, hogy „csupán" túlteljesítő) eszközeként a magyar parasztság értékes rétegei ellen folytatott hadjáratot. Bizonyosan ártott a baloldal a nemzetnek, amikor a munkásosztály értékes elemeit nem becsülték meg, a tanulatlan munkáskádereket olyan vezetői posztokra tették minden képzettség nélkül, hogy abba maguk is így-úgy belerokkantak. Bizonyosan ártott a baloldal a nemzetnek, amikor a volt uralkodó osztályok felszámolását jelentős részben tagjai fizikai tönkretételével kapcsolták össze. Bizonyosan ártott a szocialista rendszer a nemzetnek, amikor vak volt, majd vakságot tettetett a szomszédos országok magyarságot pusztító, az internacionalizmus malaclopó köntösébe búvó „elvtársak" nacionalizmusával szemben.

Nincsen mentség a 2004. december 5-i népszavazás szégyenére. Egyik jeles, az akkori kormányfőtől nem messze álló kollégánk fölényesen oktatott ki, hogy nemmel kell szavazni, mert a Fidesz haszonlesését kell megakadályozni. Én igennel szavaztam, mert a pártérdeknek nem lehet a nemzeti érdeket alárendelni. Úgy kell politizálni, hogy a pártérdek ne szenvedjen csorbát. Ám, ha e politika sikertelen, akkor inkább a párt, mint a nemzet szenvedjen sérelmet.

Először ember vagyok, második helyen *európai* magyar, s magyarként vallom magam baloldalinak.

A baloldalnak – minden említett és nem említett tehertételével együtt, a másik térfél nemzetet ért cselekedeteit is a vizsgálat alá vonva – e téren sincs oka leszegett fejjel járni. Megvannak a maga bűnei, de kisebbek az egyéb, népellenes bűnökhöz képest. A 20. századi históriában – most ne is menjünk az ősbűnökhöz – a két világháború okozta a legnagyobb vérfolyamot. Jobboldali személyek álltak a kormányrúdnál. Komoly ember természetesen nem állítja azt, hogy az első, majd a második világháborúból

kimaradhatott volna a magyarság. Történelmi előzmények, geopolitikai körülállások szabták ki a folyó medrét. Ám a *mikor*nak és a *hogyan*nak óriási a jelentősége.

A második világháborúba mi a Szovjetunió megtámadásával léptünk be. Hihetetlenül felelőtlenül, mértéktelenül elhamarkodottan. Ezután már a britekkel és az amerikaiakkal való szembekerülés nem rajtunk múlott. Aki ezt állítja, az nem ismeri a történelmet.

A nemzetek (ismétlem) jelentős mértékben elképzelt közösségek, ám ha elképzeltettek, akkor mindennapi szavazással erősíttetnek meg. Ezen a globalizáció világa sem változtatott érdemben semmit. Sőt, ha igen, akkor negatív kinövései ellenhatásaként még adott esetben fokozhatja is a nemzeti kártya erejét.

A Rákosi Mátyás uralma terrort hozott a magyarságra, ám egyúttal összetörte a magyar társadalom rendies szerkezetét, kasztos vonásait, a nép gyermekei művelődését mindeközben is előmozdította. A magyar falu pedig a Kádár-rendszerben érkezett el a 20. század világába. Kádár János egyáltalán nem volt hazafiatlan. Plebejus nemzetfelfogása volt. Ennek jegyében kimondottan irtózott a hagyományos nemzetfogalom ismert kelléktárától. Nagyon nagyfokú érzéketlenséget tanúsított a szomszédos országokban élő magyarság sorsa iránt, mert abban a hagyományos, s lelke mélyéről nagy gyanakvással figyelt nacionalizmus-revizionizmus feléledésének veszélyét látta. Ugyanakkor azonban e nemzetfelfogás középpontjába a dolgozó nép felemelkedésének, mindennapi életkörülményeinek javítását állította.

Ennek pedig nem lebecsülendő eredményei születtek.

Ám roppant káros lenne, ha ezek az eredmények azért nagyítódnának a ténylegesnél nagyobbra, mert a jövő mind szélesebb körök számára válik elviselhetetlenné.

A jelenleginél is elviselhetetlenebbé.